

ZALOŽBA KRALJA TOMISLAVA

Svjetonik s Neretve

slike i skulpture iz zbirke Založbe kralja Tomislava Čapljina

Galerija AZ
Glazoljaško sjemenište Omiš

Omiš, 13. srpnja – 11. kolovoza 2018.

naslovnica
Kuzma Kovačić: Spomenik hrvatskoj slobodi, v 800 cm, 2002./3. Čapljina

Svjetionik s Neretve

Iz zbirke Založbe Kralja Tomislava Čapljina

Galerija AZ
Glagoljaško sjemenište Omiš

Omiš, 13. srpnja – 11. kolovoza 2018.

SVJETLOST S NERETVE

Izložba iz zbirke umjetnina Galerije Založbe Kralja Tomislava, odnosno iz donacije don Vjeke Bože Jarka donosi iz Čapljine u Omiš djela hrvatskih umjetnika iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, povezujući na najljepši način dva hrvatska grada na rijekama Neretvi i Cetini.

Ovo izloženo blago plod je nastojanja ljudi zauzetih za dobro hrvatskoga naroda, za slobodu izvojevanu u Domovinskom ratu, za prava Hrvata u vlastitoj domovini Bosni i Hercegovini i za kulturnu samobitnost i procvat, koji je započeo u poratno doba postavljanjem u Čapljini spomenika Kralju Tomislavu 1998. godine (Trg kralja Tomislava, autor Petar Barišić), a pola desetljeća kasnije okrunjen Spomenikom hrvatskoj slobodi (2003., Trg hrvatske slobode, autor Kuzma Kovačić). Ta dva pothvata povezala su hrvatsku prošlost i sadašnjost i pokazala drugim našim sredinama kako se brani i njeguje hrvatski identitet, kako se u kulturi i umjetnosti na najvišoj razini promiče hrvatstvo.

Cjelokupno kulturno djelovanje Založbe ostvaruje se u skaldy s tim zahtjevom i u tome simboličnom okviru, što potvrđuju pomno izabrane umjetnine vrsnih majstora hrvatskog slikarstva i kiparstva koji su stvorili tolika remek djela: Zlatko Šulentić, Frano Kršinić, Antun Motika, Ivo Dulčić, Bruno Bulić, Frano Šimunović, Behaudin Selmanović, Slavko Šohaj, Ksenija Kantoci, Nikola Reiser, Ljubo Ivančić, Edo Murtić, Ljubo Lah, Marino Tartaglia, Nada Pivac, Josip Poljan, Josip Vaništa, Šime Vulas, Franjo Francina Dolenc, zatim Šime Perić, Đuro Seder, Ivan Kožarić, Marija Ujević, Zdenko Grgić, Josip Biffel, Vasilije Jordan, Josip Marinović, Tomislav Ostoja pa i oni nešto mlađi Zlatko Keser, Boris Švaljek, Radoslav Viličić, Ivan Mareković, Đurđa Gudlin Zanoški, Petar Barišić i Kuzma Kovačić.

Na slikama su to najčešće hrvatski krajolici puni svjetlosti, poneki pomalo sjetni, zatim portreti naslikani iz zahvalnosti portretiranima ili pak djela, slike i kipovi, koja imaju poruku punu sibolike što prožima hrvatski identitet od davnina do naših dana.

Založba Kralja Tomislava nastavlja svoju misiju prikupljanjem novih djela, a 2008. godine postavljen je u Čapljini i spomenik velikome Ivi Dulčiću, djelo kipara Josipa Poljana.

Onaj sjaj koji sjaji sa Spomenika hrvatskoj slobodi kad ga obasja sunce, svjetlost je naše stalne nade i nade koja resi djelovanje zaslužnih Čapljinaca povezujući nas sve u istoj ljubavi, pokazujući nam put poput svjetionika. Ta svjetlost sa Neretve, taj svjež i vjetar, neizmjeran je dar hrvatskoj kulturi i doprinos hrvatskome zajedništvu o čemu svjedoče biseri hrvatske umjetnosti koji su pred nama.

Barbara Kovačić Domančić

Klupska pjesma zbližava

U svojoj polustoljetnoj povijesti Festival dalmatinskih klapa Omiš osim svoje osnovne djelatnosti često je predvodio i druga kulturna događanja u svom gradu njegujući suradnju s kulturnim ustanovama i institucijama. Slijedom takve prakse u okviru ovogodišnjih festivalskih događanja u suradnji sa Založbom kralja Tomislava iz Čapljine i Centrom za kulturu Omiš realiziramo izložbu slika i skulptura iz zbirke Založbe kralja Tomislava pod nazivom Svjetionik s Neretve.

Klupska je pjesma njegovana i rado slušana među ljudima susjedne Bosne i Hercegovine. Glazba je uvijek bila pokazatelj bliskosti i srodstva, tradicijskih preplitanja, ali i jezik prijateljstva. Prisjetimo se kako su već na I. Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu 1967. godine sudjelovali Mostarci, dugogodišnji miljenici publike. Skoro puna četiri desetljeća kasnije “Omiš” je došao u Hercegovinu, uljepšavši a capella pjesmom manifestaciju Mostarska proljeća. Među brojnim koncertima koje je omiški Festival višekratno organizirao kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu, posebno mjesto i značenje ima gostovanje klapa u Čapljini. Povijest prijateljstva i suradnje Čapljine i Omiša datira iz ožujka 2015. godine potpisivanjem Protokola o suradnji Festivala dalmatinskih klapa Omiš i Ustanove Založba kralja Tomislava iz Čapljine. Poštujući tradiciju njegovanja klapske pjesme u Bosni i Hercegovini te posebice tamošnju ekspanziju klapa posljednjih godina koja je urodila i kvalitativnim skokom, Festival se odlučio učiniti službenom uspješnu suradnju s Ustanovom Založba kralja Tomislava iz Čapljine te joj potpisivanjem Protokola o suradnji dodijeliti status partnera. Protokolom se ovlastilo prijatelje iz Čapljine da u formi javnih koncerata redovito organiziraju audiciju klapa s područja Bosne i Hercegovine, dok se Festival obvezao osigurati pokroviteljstvo i stručnu potporu. Tako se pod nazivom “Klape na Neretvi” u Čapljini svake godine održava koncert klapske pjesme na kojem nastupaju klape iz svih krajeva Hercegovine ali i iz Hrvatske. Odavanje priznanja za pokazanu kvalitetu i privrženost klapskom izričaju Festival je odao i prilikom Svečanog otvorenja 48. Festivala dalmatinskih klapa u Omišu kada je organizirana večer pod nazivom “Večer klapa iz Hercegovine”.

Izložba Svjetionik s Neretve, slika i skulptura iz zbirke Založbe kralja Tomislava u čiju nam se organizaciju pridružio i omiški Centar za kulturu samo je stepenica više u produbljivanju suradnje s čapljinskim suradnicima s ciljem poticanja daljnjeg širenja kulturne povezanosti gradova Čapljine i Omiša koje iako ih dijeli granica veže ista kultura i ista nacija.

Ravnatelj FDK Omiš

Mijo Stanić, prof.

Svjetionik s Neretve

Slike i skulpture iz zbirke Založbe kralja Tomislava Čapljina

Izuzetan kulturni projekt koji je ostvaren postavljanjem izložbe iz fundusa Založbe kralja Tomislava iz Čapljine, sastavljene od slika i kipova koji su poput svojevrsnih umjetničkih zavjeta oplemenili prostor Galerije AZ, Centra za kulturu Omiš, ne predstavljaju tek ostvarenje plemenite vizije jednog pojedinca ili skupine, nego svjedoče o civilizacijskoj duhovnoj snazi hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini koja plamti kao vječna vatra kroz nestalno, burno i bremenito vrijeme. Naime, pokrenuta je energija čitave jedne sredine koja pruža otvorene bijele ruke u kojima se nalaze darovi prijateljskog svjetla, vječnog svjetla koju samo umjetnost može darivati. Ostvareni zajednički pothvat Centra za kulturu, Festivala dalmatinskih klapa i Založbe kralja Tomislava očituje želju hrvatskih ljudi da se počne graditi „zajednička javna sfera“, da se obrazuje kulturni okvir ne samo za ljetne namjernike već i za svoj svakodnevni život, u darivanju i prijateljstvu. Sve to što je oko ove zamisli bilo ostvareno uistinu je neobično lijepo. Neka parafrazom bude rečeno da su svi sudionici sve to radili i uradili u višnju slavu, za radost i dobrobit našeg naroda i malenih gradića Omiša i Čapljine i na vlastitu uspomenu. Na toj okomici sazdanom od plemenitih pregnuća nastale su sve lijepe stvari na svijetu pa i ova. O prijateljstvu i darivanju govori i natpis sa stećka Župana Medulina:

NIKADA

Nikada mnogo ne imah...

Nikada ništa nesta...

A dijelih...

O vrijednosti izloženih djela pobrinuli su se reprezentativni umjetnici: Antun Boris Švaljek, Antun Motika, Behaudin Selmanović, Bruno Bulić, Đurđa Gudlin Zanoški, Đuro Seder, Edo Murtić, Franjo Francina Dolenc, Frano Šimunović, Ivan Kožarić, Ivan Mareković, Ivo Dulčić, Josip Biffel, Josip Marinović, Josip Vaništa, Ksenija Kantoci, Kuzma Kovačić, Ljubo Lah, Marija Ujević Galetović, Marino Tartaglia, Nada Pivac, Nikola Reiser, Radoslav Viličić, Slavko Šohaj, Šime Perić, Šime Vulas, Tomislav Ostoja, Vasilije Josip Jordan, Zdenko Grgić, Zlatko Keser, Ljubo Ivančić, Zlatko Šulentić, Petar Barišić

Svatko od nas pod kapom nebeskom svjedoči o svojim osobnim, društvenim uvjerenjima, djelovanju i pitanju koje proizlazi iz tog istog djelovanja: kako proživjeti svoj život, ostaviti traga i prepoznati se u svojim djelima. U hercegovačkoj Čapljini dogodilo se jedno nesvakidašnje i neobično bajkovito, ali elementarno slavlje hraniteljice, matere zemlje i apolonskog sijača sjemena koji u brazdama te iste zemlje zasia kruh svagdašnji. Već neko vrijeme, u miru, tišini, raste Založba kralja Tomislava, trudom i pregnućem vrijednih hrvatskih entuzijasta i ljubitelja kulture živi još i dan danas. Postavimo si jedno pitanje: Koliko vjerujemo u svoje snove i što smo sve kadri napraviti da bismo jednog dana uklonili maglovitu egzistencijalnu koprenu, dodirnuli svoje srce bez ikakve sumnje i poslušali unutarnji tajnoviti šapat svog najtajnijeg bića. Dovoljno je pogledati igru djeteta i osjetiti njegovu čistoću, dodira, znatiželju i mnogostrukost forme. Svijet je ponovo nepregledan, mlad, tajnovit i krhak kao drhtaj divljih

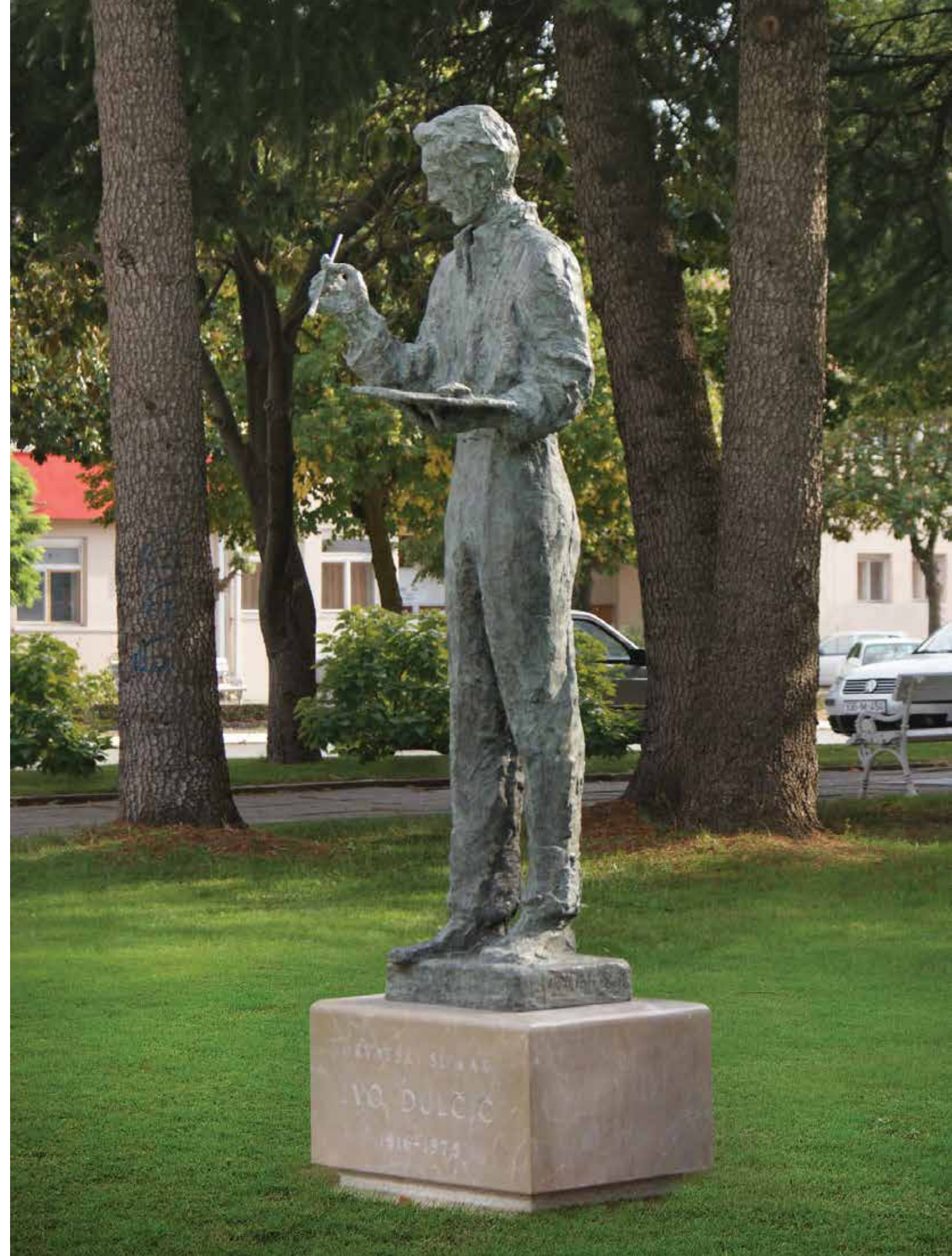
makova na proljetnom povjetarcu. Stvarati svjetlost i poticati druge da sudjeluju u stvaranju, preslagivanju elemenata, a onda nesebično darovati nekome čistu ljepotu novostvorenog svijeta zaista je vrijedno i plemenito djelo. Upaliti tu živu bezvremensku vatru koja simbolizira logos ili krvotok svijeta, bezvremensku silu koja nas drži na okupu ili pokušati naslikati život i značenje svijetla koje daje novi život u izrezbarenoj pjesmi, slici, pokretu bez koje bismo bili samo elementi raspršeni u hladnom univerzumu. Upravo to sakralno svjetlo koje donosi meditativni mir i brižnu ljubav prema svojem narodu je ono osnovno vezivo koje se nalazi na počecima ove vrijednog postava Svjetionika s Neretve. Ali stvaranje se tu ne završava, ono živi i u pogledima onih ljudi koji će ovu vrijednu zbirku pogledati.

„...Hvaljen budi, Gospodine moj,
sa svim stvorenjima svojim,
napose s bratom, gospodinom Suncem:
od njega nam dolazi dan
i svojim nas zrakama grije.
Ono je lijepo i sjajne je svjetlosti puno,
slika je, Svevišnji, tvoga božanskoga sjaja...”

sv. Franjo Asiški (PJESMA STVOROVA)

Ravnatelj Centra za kulturu Omiš
Petar Buljević, prof.

1. prof. Josip Poljan, SPOMENIK IVI DULČIĆU U ČAPLJINI,
bronca; v. 220 cm 2008.

2. Bruno Bulić, ŠKOLA U MLINIMA, ulje na platnu, 46x75 cm

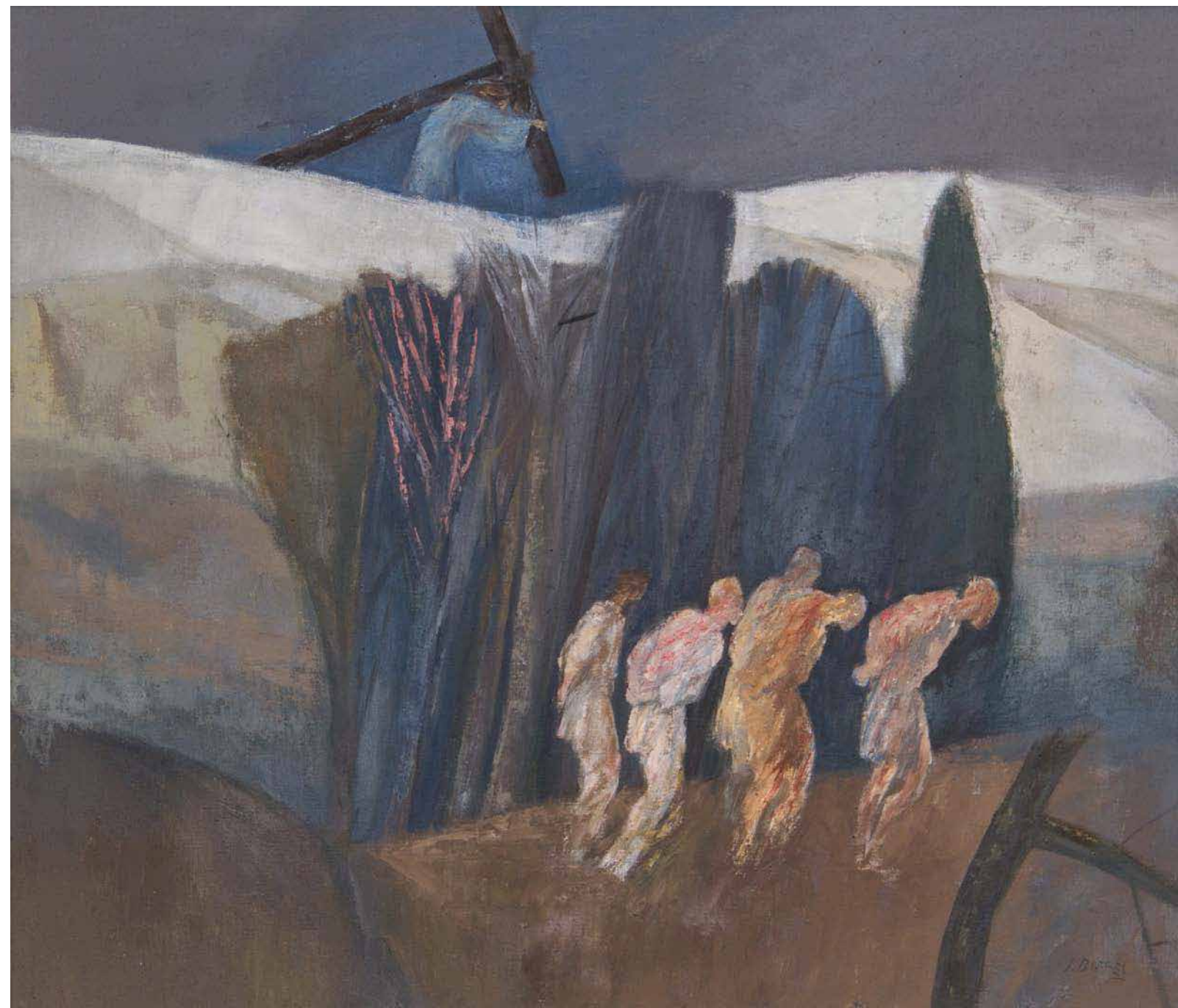
3. Frano Šimunović, POTKOSA U STOLAČKIM DUBRAVAMA, ulje na platnu, 65x80 cm

4. Frano Šimunović, SVJETLOST U KAMENJARU, ulje/karton, 35x66

5. Ksenija Kantoci, VERONIKIN RUBAC, lavirani crtež, 30x24 cm

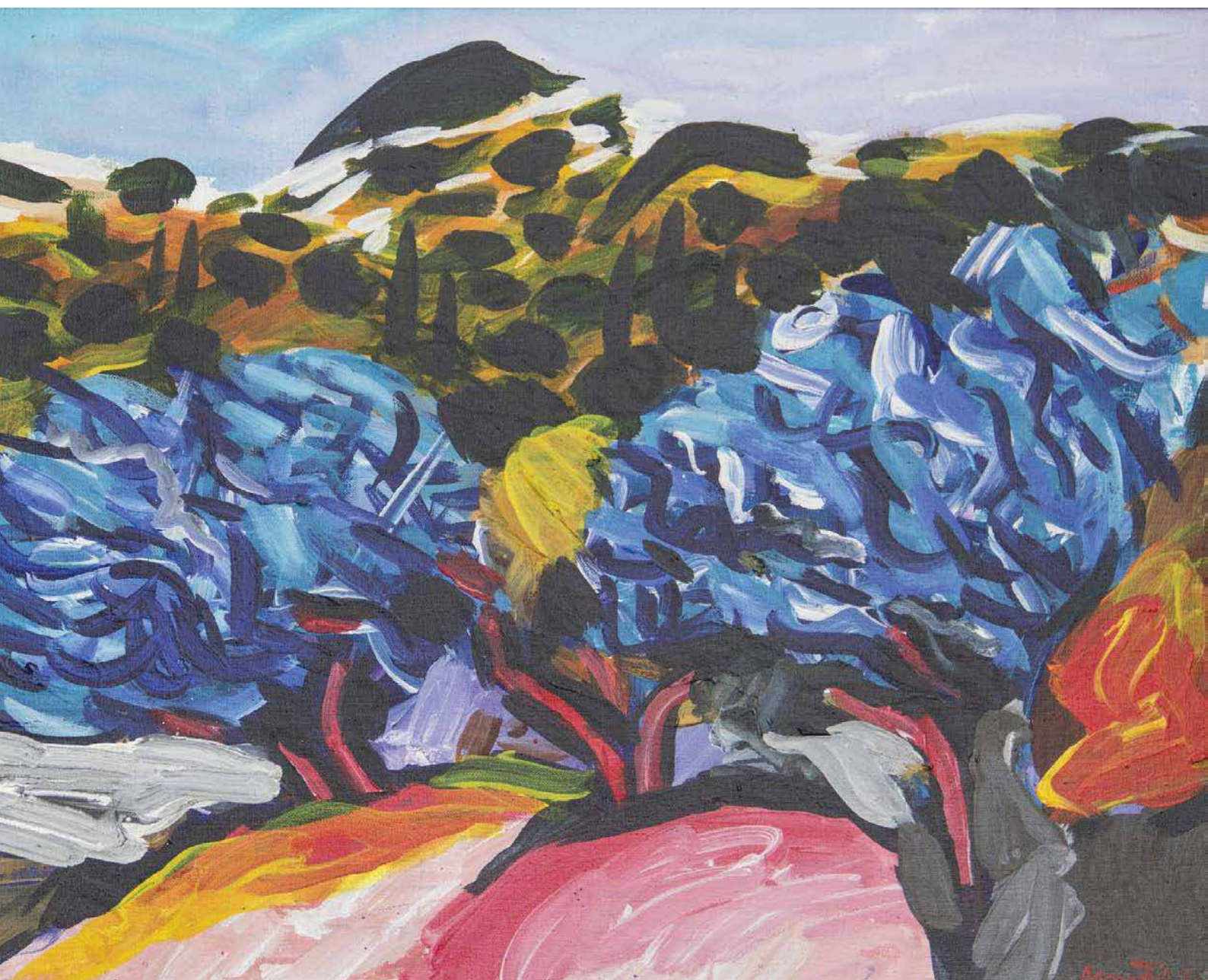
6. Josip Biffel „ANO DOMINI“ 1573, ulje na platnu, 80x100 cm

7. Đuro Seder, JEDAN DAN U STOLAČKIM DUBRAVAMA, ulje na platnu, 90x110 cm

8. Đuro Seder, KRAJOLIK, ulje na platnu, 75x87 cm

9. Edo Murtić, PLAVE MASLINE, ulje na platnu, 60x72 cm

10. Ivo Dulčić, NEIŽBJEŽNI SUSRET
ulje na platnu, 55x42 cm

11. Šime Perić, PREOBRAŽAJ, kombinirana tehnika/platno, 68x76 cm

12. Šime Perić, IZ CIKLUSA LJETA NA BRAČU
kombinirana tehnika, 18x17 cm

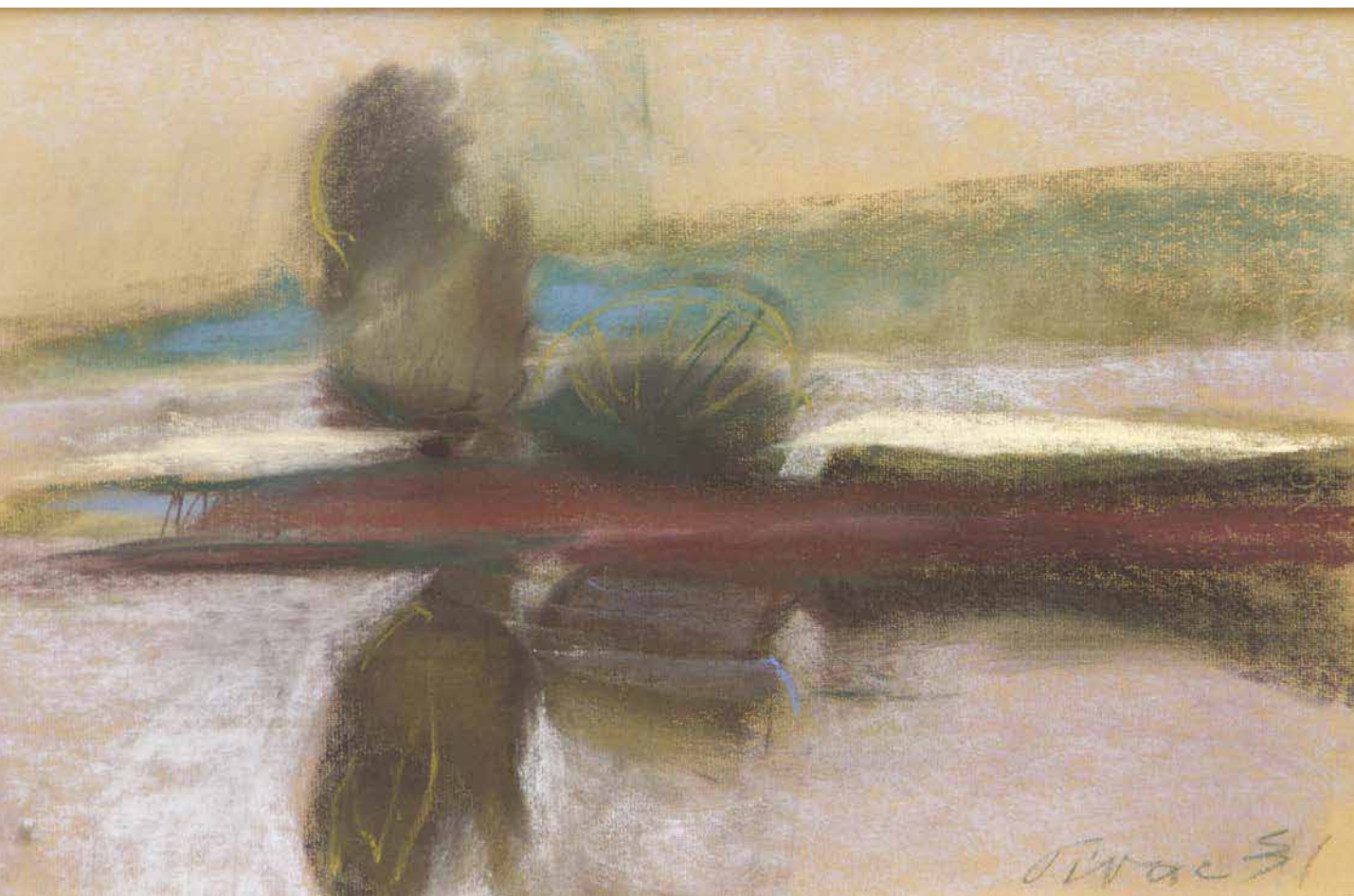
13. Šime Perić, SVEČANOST, kombinirana tehnika/platno, 199 cm

14. Ivan Mareković, ZELENI PARK II, akril na platnu, 50x70 cm

15. Radoslav Viličić, PRIMORSKI KRAJOLIK, ulje na platnu, 35x50 cm

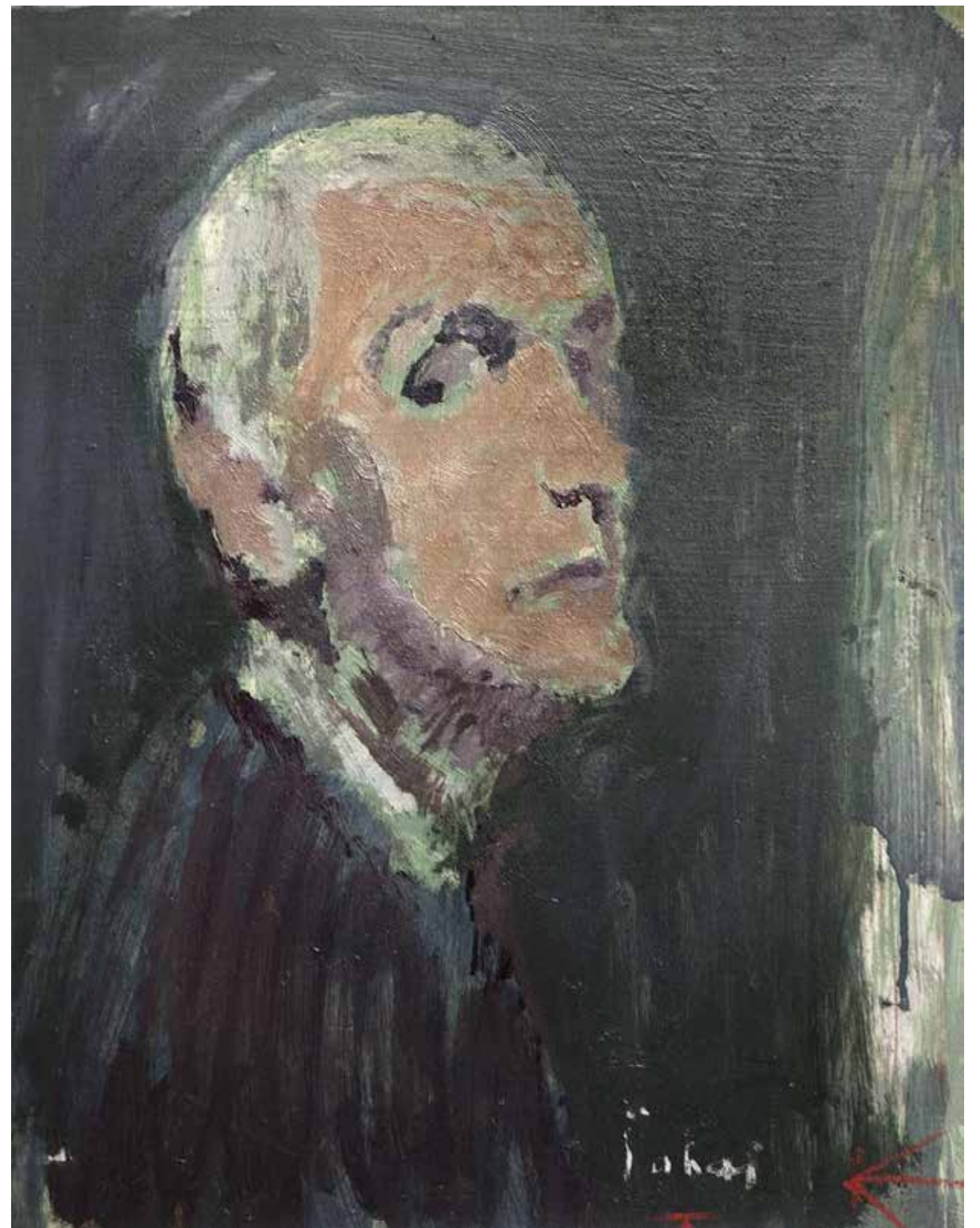
16. Nada Pivac, KRAJOLIK, pastel, 30x47 cm

17. Nikola Reiser, CVJEĆE, ulje na platnu, 86x69 cm

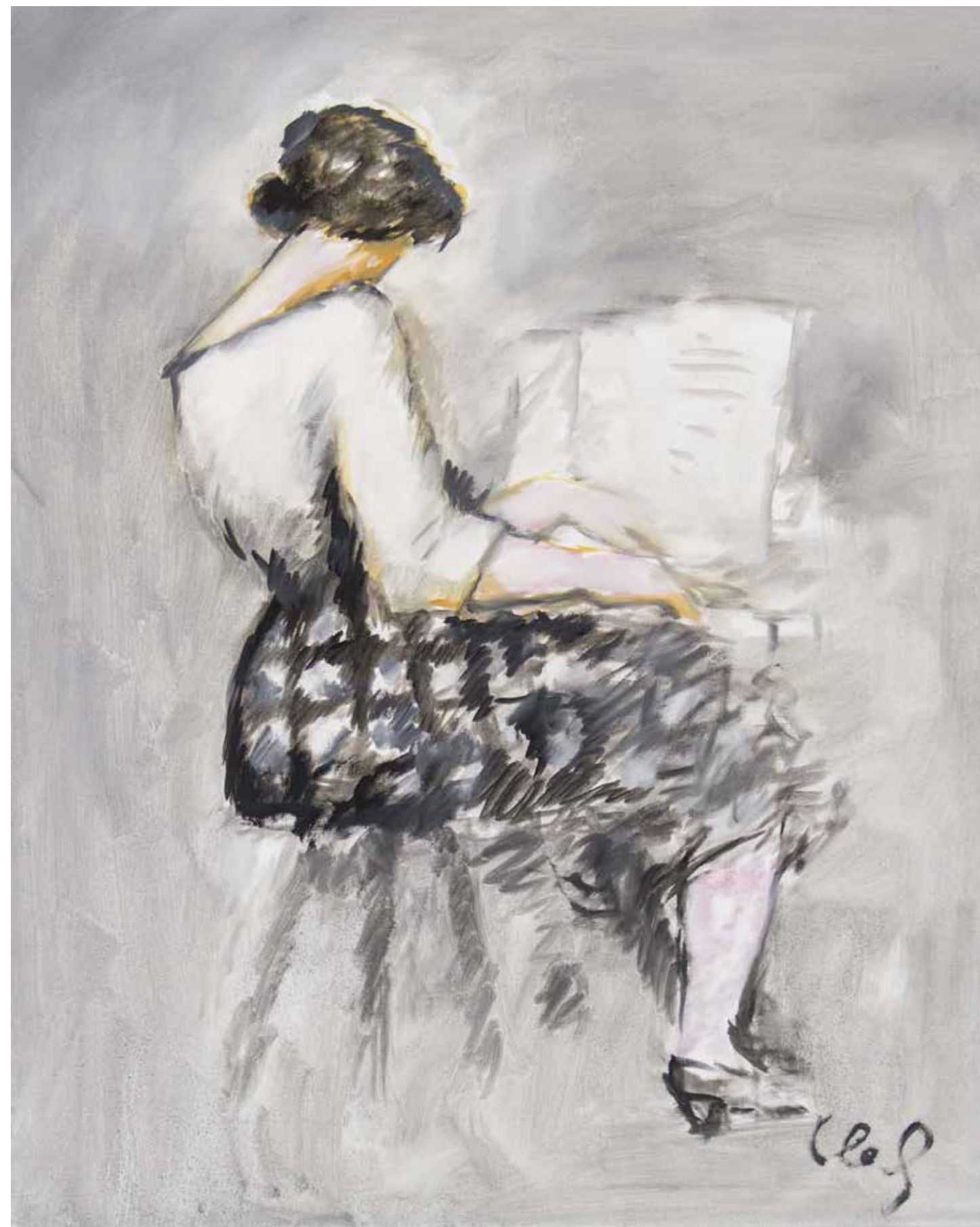
18. Slavko Šohaj, OPROŠTAJ (ISUSA POLAŽU U GROB), kombinirana tehnika, 9x12 cm

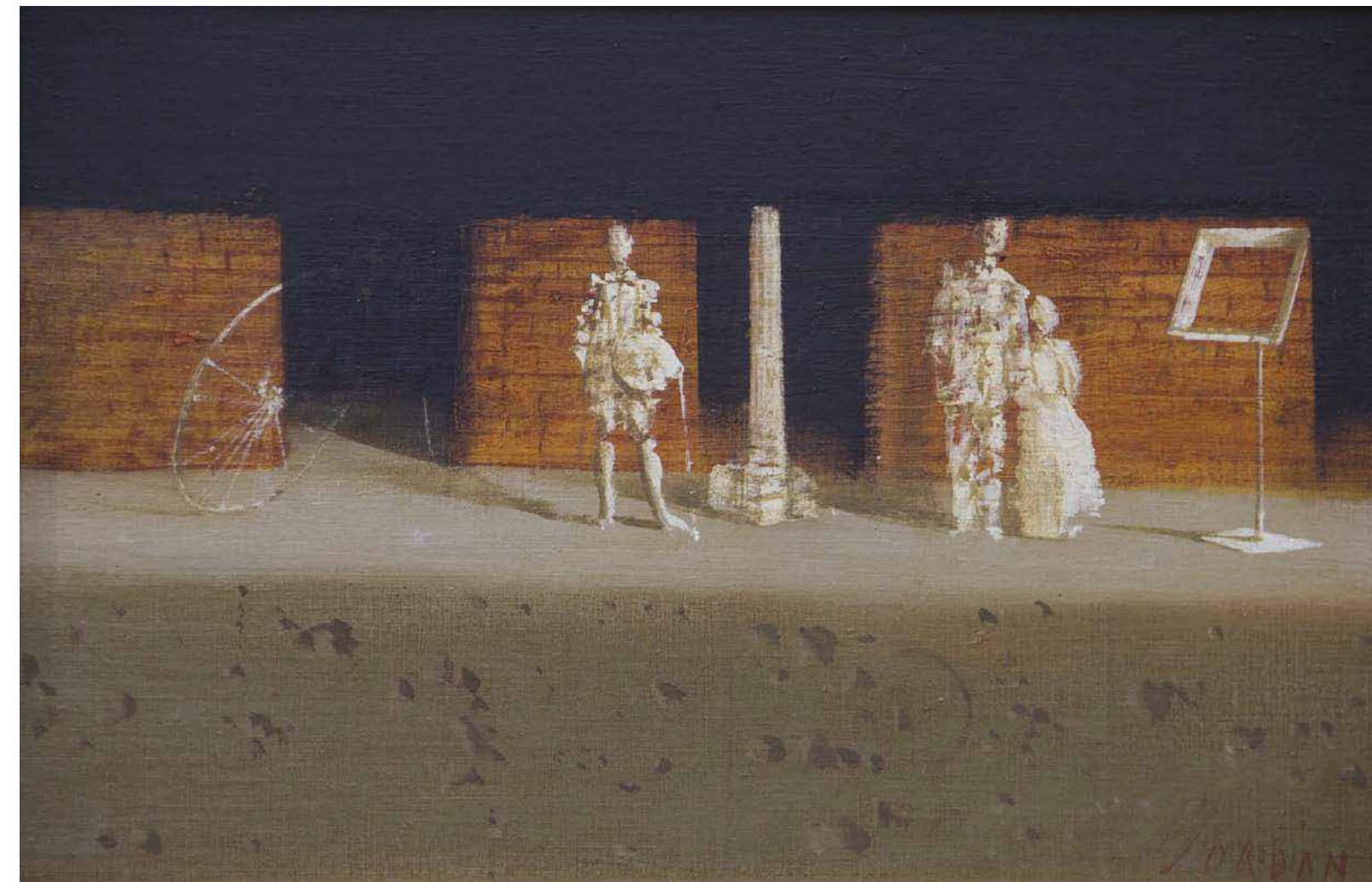
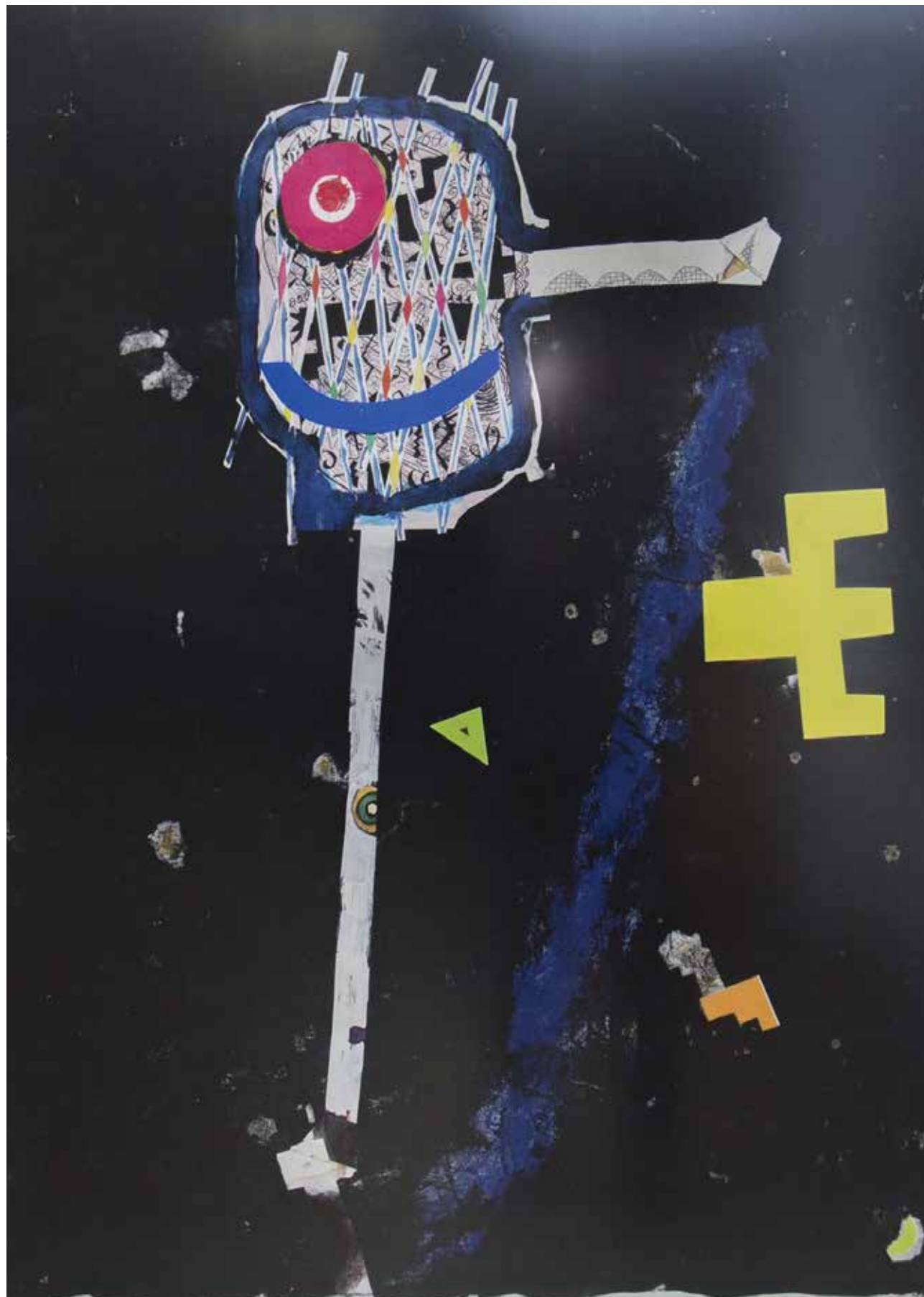
19. Slavko Šohaj, AUTO PORTRET, ulje na platnu, 40x31 cm

20. Marino Tartaglia, BUKET, kombinirana tehnika, 24x19 cm

21. Ljubo Lah, DJEVOJKA ZA KLAVIROM, ulje na platnu, 98x78 cm

23. Vasilije Josip Jordan, MUZIKANTI, ulje na platnu, 27x42 cm

22. Zlatko Keser, ČUDNOVATA PTICA
kombinirana tehnika na papiru, 140x100 cm

24, Ljubo Ivančić, PORTRET SLIKARA IVE DULČIĆA, ulje/lesonit, 40x31 cm

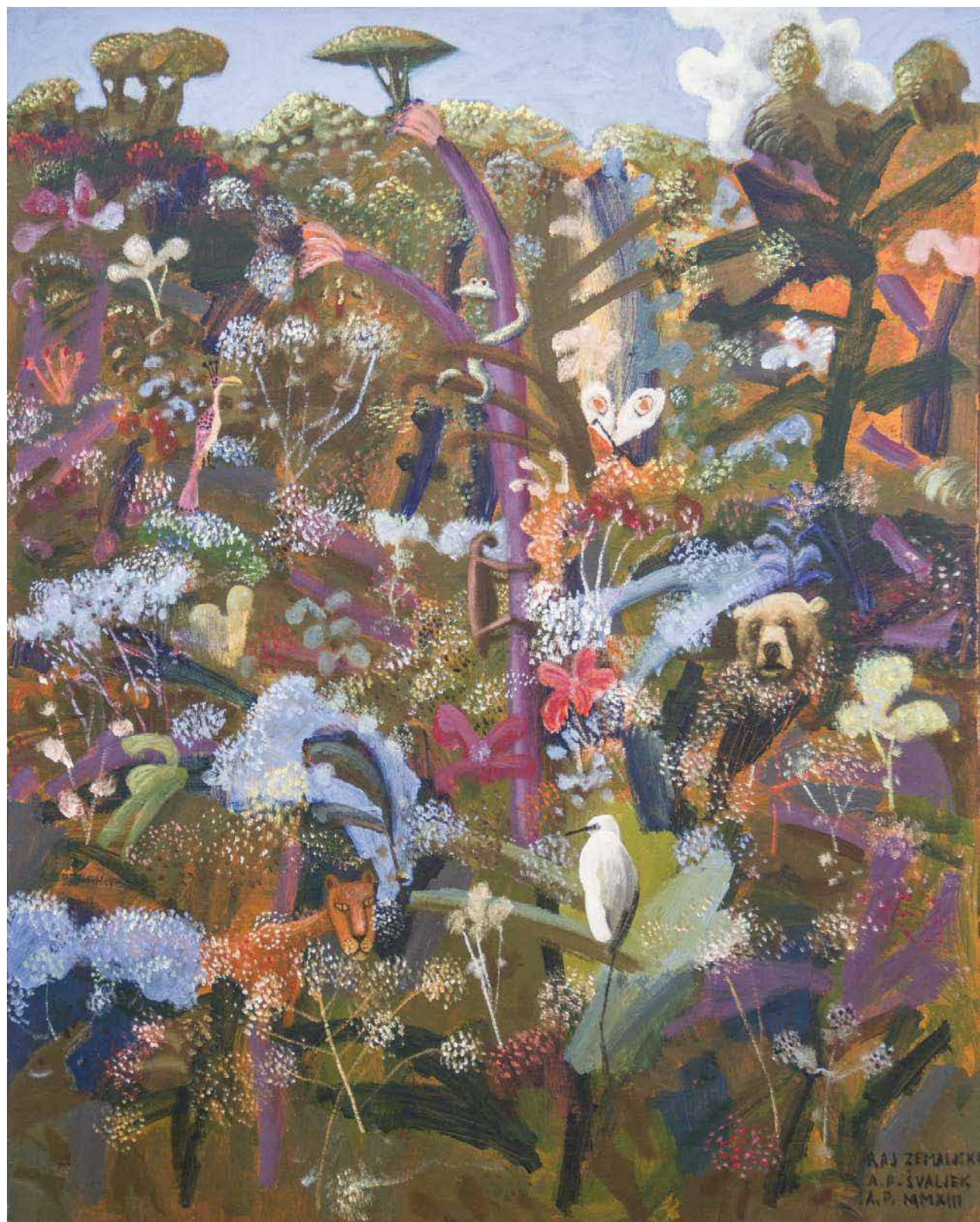

25. Zlatko Šulentić, PORTRET DJEVOJKE, ulje na lesonitu, 69x51 cm

27. Josip Vaništa, KRAJOLIK (S MREŽNICE), ulje na platnu, 43x84 cm

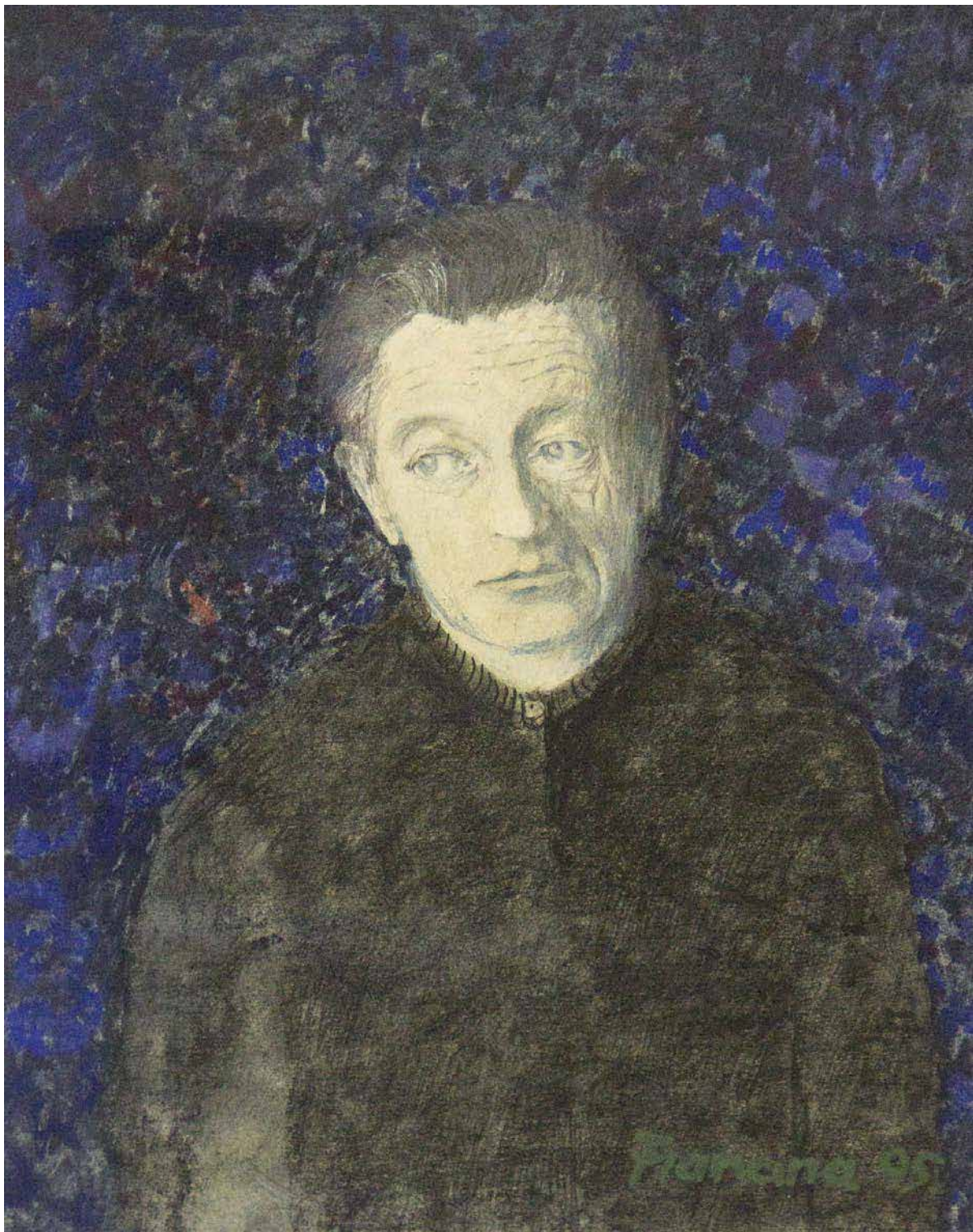
26. Behaudin Selmanović, VRBA, ulje na platnu, 57x44 cm

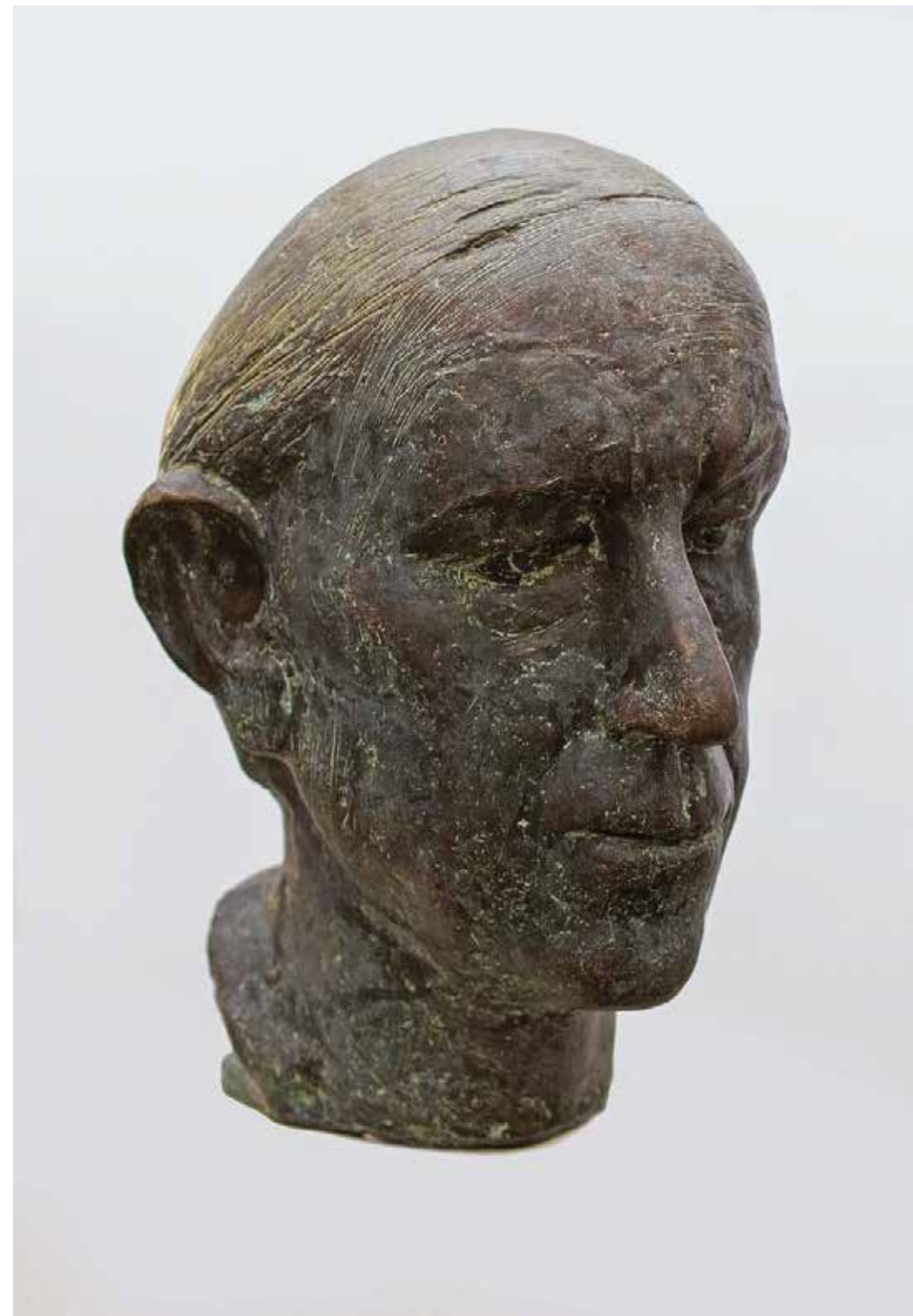
28. Antun Boris Švaljek, RAJ ZEMALJSKI, ulje na platnu, 100x80 cm

29. Antun Motika, CVIJEĆE
gvaš/papir, 22x15 cm

30. Franjo Francina Dolenec, PORTRET SLIKARA IVE DULČIĆA
kombinirana tehnika, 49x38 cm

31. Marija Ujević Galetović, PORTRET PROF. VJEKE BOŽE JARAKA
bronca, 35x25x23 cm

32. Đurđa Gudlin Zanoški
JARAKOVA JELA
terakota bojana, 38x7x7 cm

33. Zdenko Grgić
MOLITVA
drvo, 40x8x4 cm

34. Šime Vulas, JEDRA
drvo, 24x15x6 cm

35. Šime Vulas, AUTOPORTRET
bronca, 16x11x13 cm

36. Tomislav Ostoja, LJETO XIV.
sadra, 21x16x12 cm

37. Josip Marinović, MEDITACIJA
terakota, 45x20x25 cm

38. Kuzma Kovačić, HANIBAL LUCIĆ
bronca, 23x9x8 cm

39. Kuzma Kovačić, PETAR HEKTOROVIĆ
bronca, 21x12x10 cm

40. Kuzma Kovačić, ANTUN MIHANOVIĆ
bronca, 30x24x26 cm

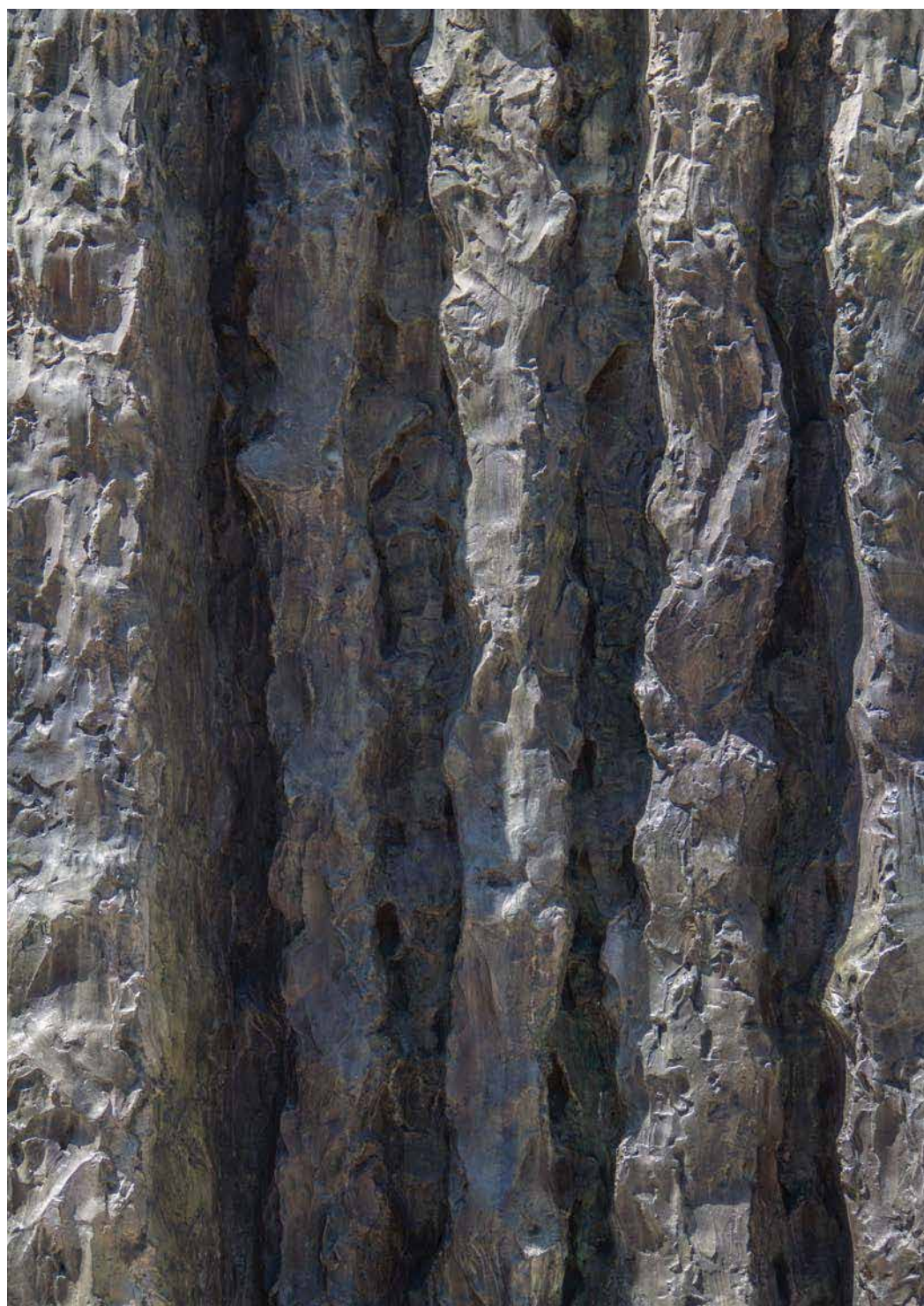

42. Ivan Kožarić, RASPETA HRVATSKA, reljef/bronca, 30x40x3 cm

41. Kuzma Kovačić, SPOMENIK HRVATSKOJ SLOBODI, skica

43. Petar Barišić, KRALJ TOMISLAV VELIKA SKICA, bronca, 50x42x30 cm

ZALOŽBA KRALJ TOMISLAV

RAĐANJE ULJUDBENOG ŽARIŠTA

DONACIJA DON VJEKE BOŽE JARAKA,

ZAGLAVNI KAMEN GALERIJE „KRALJ TOMISLAV“

Čapljina, 21. prosinca 2006.

Veoma se rijetko pružaju tako sretne prigode, rekla bih dragocjene po grad, da se likovnom svečanošću otvore vrata nove kulturne ustanove i da se u izložbenih dvoranama mogu prikazati umjetnine ovakve vrsnoće. Novo uređeno čapljinsko zdanje kojeg su utemeljitelji „Založbe kralja Tomislava“ osmislili kao pravi hram umjetnosti postaje dom izvanredne zbirke slika i kipova koje su prava kulturna i umjetnička poslastica, i usuđujem se kazati privilegija današnje generacije kojoj se daruje blistavi doživljaj susreta s modernim i suvremenim likovnim stvarateljima.

Donacija koja broji gotovo dvije stotine umjetnina modernih hrvatskih i bosansko hercegovačkih umjetnika što ih je don Vjeko marno skupljao desetljećima nadilazi panoramski karakter zbirke moderne likovne umjetnosti. U njoj je sadržano više remek-djela i cjelovitih tematskih ciklusa pojedinih autora, nego što bi se to moglo kazati za veliki dio javnih galerija ili muzeja, kako u Hrvatskoj tako i Bosni i Hercegovini. Za slikama, skulpturama, crtežima ili skicama tragao je na njihovu izvorištu – u atelijerima umjetnika gdje je bio, a i danas jeste, uvijek dobrodošao gost i poticajni sugovornik. Naime don Vjeko ne izabire umjetnička djela jedino po kriteriju svidanja ili trenutnog raspoloženja, a još manje ih otkupljuje zbog „dobre investicije“. On traži, pronalazi i odabire slike i skulpture znalački i temeljem stabilnih kriterija connoiseura modernih klasika i snažnih suvremenih osobnosti. Koliko li je samo atelijera obišao, u koliko ih se često vraćao prateći, gdjekad i potičući, stilske mijene umjetnika i u koliko je djela ovdje izloženih moguće prepoznati don Vjekov individualni kreativni svjetonazor? Točnu evidenciju nije vodio, pa odgovore na postavljena pitanja valja potražiti u samoj zbirci – donaciji. Osim općih mjesta, kao što su da izbor ne robuje isključivostima ni po motivima niti po izričajima, da su djela ukorijenjena u hrvatskom likovnom krugu i da tradiciju iz koje ishode njihov izbornik vrsnoćom i sadržajem nastoji produžiti, zbirka nam govori i o interaktivnom odnosu autora i čuvara njegova djela. Obojica su jedinke u kulturnom mnoštvu koje ih okružuje, ali jednu će sliku samo jedan autor naslikati i samo će jedan sakupljač čuvati za pokoljenja. Umjetnik odabire sredstva, načine i teme da stvori djelo, a sakupljač upravo to djelo ustoličuje na pijedestal povijesti. Obojica su kreatori i obojica su neophodni da bi djelo postojalo i živjelo, a u slučaju zbirke don Vjeka Bože Jaraka i da bi ispunilo altruističko poslanje. Nimalo slučajno, čini mi se, da je svećenik i intelektualac osobito sklon umjetnicima te samozatajni literata u predmetima svoga sakupljačkog žara također potražio uzajamnost svojega nesputanog viđenja zbilje i svoje velike ljubavi prema domovinskim prostorima i svjetlosti zavičajnog podneblja.

Zasigurno, ova zbirka darovanih umjetnina poglavito je znak duboke odanosti rodnom kraju i smjeran iskaz poštovanja umjetnika od čijih djela je sazdana. Pođimo stoga don Vjekovim tragom i promotrimo djela u jednom više razložnom,

nego šturo kronološkom ili abecednom redu.

Kao prolog ove zbirke javljaju tri prvaka hrvatskog modernog slikarstva i to s djelima iz njihovih najuspješnijih faza, znakovito svi iz Dalmacije i svi isprepleteni međusobnim utjecajima: Frano Šimunović, Ivo Dulčić i Ljubo Ivančić. Stvarajući na tragu tražitelja nacionalnih i regionalnih komponenti i kolorističkih propitivanja, nadahnuća su crpili u rodnom krajoliku i nepresušnoj sakralnoj tematici. Ostvarili su svaki ponaosob izrazito kreativni likovni izričaj i djela posve individualiziranih rukopisa koja su desetljećima bila uporišta mnogim mlađim slikarskim naraštajima.

Iz herojskog razdoblja zagrebačkog „Proljetnog salona“ koji je hrvatsku modernu umjetnost dvadesetih i tridesetih godina prošlog stoljeća snažno okrenuo ekspresionizmu poteklo je slikarstvo Zlatka Šulentića. Nakon kolorističkih apogeja iz prve faze stvaralaštva Šulentić je svoju paletu ispunio senzibilnim tonalitetima i nizom skladno ugođenih krajolika i emotivnih biblijskih prizora. Postao je strastveni putnik Mediteranom koji svoje dojmove i doživljene slike izravno prenosi na platna neponovljivom sugestivnošću.

Nastavljači kolorističke komponente hrvatskog modernog slikarstva nesporno su Bruno Bulić, Zlatko Prica i Edo Murtić te Zlatko Keser koji su u zbirci zastupljeni najkarakterističnijim slikama. Za Bulića su to primorski krajolici što se doimlju preplanuli od žarkog sunca, za Pricu neposredni prizori s damama u šetnji ili u žurbi za nekim poslom kojima je ispunio mnogobrojne uljane slike iz ciklusa „Opatijski kišobrani“, a za Murtića apstraktne kompozicije snažne gestualnosti i neugasiva sjaja. Dva desetljeća mlađi i još vrlo plodni Keser zastupljen je fantazmagoričnim kolorističkim inscenacijama na granici figuracije i apstrakcije.

Slavka Šohaja, Ljubo Škrnjuga i Vasilija Josipa Jordana te Dragicu Cvek Jordan možemo nazvati „glazbenim kvartetom“ ove zbirke. Svaki u svom autentičnom izričaju neponovljivim rafinmanom slika prizore „zvonke“ tišine poštujući osnovna načela realizma. Za prepoznavanje tona i ugođaja promatraču njihovih slika nije bitno da li stoji pred Šohajevim portretima, Škrnjugovim vedutama u smiraj dana ili pred Jordanovim galantnim interijerima i Dragičinim nevinim nevjestama. Doživljaj je uvijek isti – susret s djelima nepatvorene duhovnosti koja svjedoče o iskonskim vrijednostima umjetničkog čina.

Đuru Sadera i Josipa Vaništu u korpusu zbirke povezuje korjenita mijena slikarskog izričaja koja se kod obojice slikara dogodila nekako u isto vrijeme. I Seder i Vaništa nekadašnji su članovi „Gorgone“, avangardne skupine umjetnika koja se zalagala za nekonvencionalne oblike izražavanja, a početkom sedamdesetih godina netom minolog stoljeća obojica napuštaju „gorgonaški“ minimalizam i mnokromiju crnila te se okreću kolorističkoj ekspresiji. Seder izražajnoj gesti i sakralnim motivima, a Vaništa rafiniranom tonskom slikanju omiljenih krajolika Plješivice i karlovačkog četveroriječja. Kiparski segment zbirke također obiluje izvanredno vrijednim i zanimljivim djelima raznovrsne tematike i građe od kojim su sazdana. Kiparstvo je vrlo zahtjevna umjetnička disciplina koja osim vrsnog autora uključuje i skup tehničkih vještina poput klesarskih, drvorezbarskih, graditeljskih, potom lijevačkih, cizelirskih i inih koje vođenje nadahnućem i kreativnošću autora pretvaraju tvrdi kamen, podatnu glinu, toplo drvo ili delikatnu sadru u trajna umjetnička znamenja vremena i osobnih izričaja. Izradba kipa je, dakako, i vrlo skupa djelatnost pa stoga skulpture rjeđe susrećemo u ja

vnosti, u našim domovima ili po umjetničkim zbirkama i javnim prostorima. Crkva se u zahtjevnom procesu stvaranja kiparskog djela iskazala kao pouzdan naručilac i poticajni partner kiparima tijekom minulih stoljeća, a tako je i danas. Katedrale, župne crkve, kapele i samostani u suvremenoj kiparskoj umjetnosti danas su važna uporišta njezina opstanka, a sve duži lanac umjetnosti sklonih župnika, svećenika i samostanske braće jamstvo su njezina kontinuiteta. Don Vjeko Božo Jarak karika je tom lancu s najdužim stažem i osobitim zaslugama. Posve uvjeren da umjetničko djelo, pogotovo skulptura u javnom prostoru, višestruko pojačava duhovnu poruku i stvara kulturnu klimu u kojoj će humane vrijednosti biti osnova svemu, poticao je suvremene kipare da se ogledaju u portretnoj plastici i klasičnim sakralnim temama na novi suvremeni način. Kada je, pak, izabirao djela kipara čiji opusi su zaključeni ili davno iskristalizirani u svom izričaju, temeljni kriterij za uvrštenje u zbirku bile su izrazito autentične kiparske osobnosti i novofigurativne interpretacije oblikovane tradicije predaka.

Izrazito prepoznatljive kiparske osobnosti, stasale u prvoj polovici XX. stoljeća, u zbirci predvodi najstariji i svakako jedan od najglasovitijih hrvatskih kipara, Frano Kršinić. Omiljeni motiv majke i djeteta majstor je tijekom više od šest stvaralačkih desetljeća interpretirao u mnogobrojnim inačicama i raznovrsnoj građi, a pred nama je zasigurno jedna od najdojmljivijih – intimistička brončana kompozicija majke koja plete kose djevojčici skutrenoj u njezinu krilu. I Ksenija Kantoci veliki je dio svoga opusa posvetila istoj temi. Kod ove izvanredne kiparice koja predvodi umjetnike novofigurativnog izričaja i čija se umjetnost nesporno oslanja na oblikovnu tradiciju predaka gotovo da i ne postoji drugog nadahnuća za kiparski čin doli dviju tema – majke i djeteta te Krista i Njegove žrtve. Srećom oboje su uključene u zbirku i svjedoče nam o posve specifičnom kiparičinu dualističkom svijetu kojeg je najčešće kreirala u drvu što toplinom materije snaži emotivni učinak njezinih skulptura.

Željko Janeš, Ivan Kožarić i Šime Vulas su kipari potekli iz različitih podneblja i razdvaja ih gotovo po desetljeće u sazrijevanju i postizavanju vlastita rukopisa, ali ono što im je zajedničko i što jasno razabiremo u zastupljenim djelima jeste njihovo nastojanje da skulpturi, nakon dominacije apstrakcije, vrate njezin prapočetak – simbolički značaj. Janeš je obdaren osobitom poetskom energijom koja ga vazda potiče da male stvari maštovito pretvara u velika znamenja; Kožarić je izraziti avangardist konceptualnog usmjerenja koji pogođen grubom zbiljom u djelima iz devedesetih godina nakratko napušta radost istraživanja i okreće se izravnim simbolima hrvatske patnje, a Vulas je posve uronjen u zavičaj iz kojeg crpi nadahnuća za oblikovanje skladnih mreža i punih jedara koji postaju kiparski simbol njegovih i naših sjećanja.

Kipar Zdenko Grgić koji se uspješno okušao i kao autor uređenja pročelja i ponutrica nekoliko crkava u Bosni i Hercegovini, primjerice crkvu Arhandela Mihovila u Ovčarevu ponad Laštvarske doline, u zbirci je zastupljen s dva rada. Jedan je načinjen u bakrenom visokom reljefu i predstavlja susret Isusa i Majke. Po takvim reljefima sakralne tematike publika ga i najbolje poznaje, jer mnogi njegovi ciklusi via Crucis izvedeni poput friza u bakru rese ponutrice katoličkih crkava. Drugi rad je izvanredni portret njegova velikog uzora, kipara Ivana Meštrovića. Izveden u tvrdom kamenu i s odlično pogođenim izrazom markantnog majstorova lica ovaj rad svjedoči da je Grgić vrlo dobar portretista kojem

stilizacija fizionomije ne odmaže, nego upravo snaži dojam autentičnosti. Portretno kiparstvo zastupljeno u zbirci koju don Vjeko daruje galeriji Založba „Kralj Tomislav“, osim memorijalnog ima i kulturološki značaj, jer prikazani velikani iz hrvatske umjetničke baštine i nedavne prošlosti budućim će naraštajima svjedočiti o nacionalnim obilježjima i indentifikacijskom mjestu puka, a sama djela o kreativnoj snazi njihovih stvaratelja. Da je tome tako govore nam vrsni portreti Krune Bošnjaka i njegove studije za spomenike Anti Starčeviću i fra Didaku Buntiću, produhovljena vizija kraljice Katarine Josipa Marinovića, dobro zamišljena i ekspresivno izvedena studija za spomenik Marku Maruliću Josipa Poljana, mramorni portret i raspelo Kršinićeva suradnika Stipe Ledića, te nadahnuto artikulirani reljefni portret u terakoti autorice Đurđe Gudlin Zanoški koji prikazuju umjetnike Janeša i Šulentića te Papu Ivana XXIII. i teologa Kunga. Ovaj niz krune portretne plastike dviju umjetnica osebujne poetike i upečatljiva umjetničkog backgrounda, obje su, naime potekle iz uglednih umjetničkih obitelji i obje oblikuju svoja djela izrazito lirskim rukopisom. Mlađa Leila Michieli Vojvoda, više slikarica nego kiparica, kći je kipara Valerija Michielija. Starija Marija Ujević, kiparica koja posljednjih godina intenzivno slika i izlaže, kći je prvog hrvatskog enciklopediste Mate Ujevića, a glasovita je po nizu spomenika figurativne naravi i autentične sažete izražajnosti. U portretnoj bisti svoga oca dosegla je rijetko viđenu sugestivnost i psihološku karakterizaciju prikazanog lika.

Bogatstvo i bujnost umjetničkih izričaja prisutnih u zbirci koju predstavljamo, s velikim brojem djelatnih i zanimljivih autorica i autora, te raznovrsnošću tehnika i medija u kojima se izražavaju, vrlo je teško ukratko rezimirati i publici predočiti u punome značenju. Stoga, neka ovih nekoliko odlomaka koji se tek odškrinuta vrata u darovanu zbirku budu skromna zahvala donatoru i poticaj da galerija krene putem emancipacije njezinih umjetničkih, kulturoloških i humanističkih vrijednosti.

Zagreb, 9. prosinca 2006.

Biserka Rauter Plančić

(Prigodom otvaranja Umjetničke galerije Hrvatskog kulturnog središta Založbe Kralja Tomislava i Čapljini, uoči Božića 2006. godine.)

Katalog izložaka:

1. prof. Josip Poljan, SPOMENIK IVI DULČIĆU U ČAPLJINI, skica, bronca; v. 90 cm 2008.
2. Bruno Bulić, ŠKOLA U MLINIMA ulje na platnu, 46x75 cm
3. Frano Šimunović, POTKOSA U STOLAČKIM DUBRAVAMA ulje na platnu, 65x80 cm
4. Frano Šimunović, SVJETLOST U KAMENJARU ulje/karton, 35x66 cm
5. Ksenija Kantoci, VERONIKIN RUBAC lavirani crtež, 30x24 cm
6. Josip Biffel „ANO DOMINI“ 1573 ulje na platnu, 80x100 cm
7. Đuro Seder, JEDAN DAN U STOLAČKIM DUBRAVAMA ulje na platnu, 90x110 cm
8. Đuro Seder, KRAJOLIK ulje na platnu, 75x87 cm
9. Edo Murtić, PLAVE MASLINE ulje na platnu, 60x72 cm
10. Ivo Dulčić, NEIŽBJEŽNI SUSRET ulje na platnu, 55x42 cm
11. Šime Perić, PREOBRAŽAJ kombinirana tehnika/platno, 68x76 cm
12. Šime Perić, IZ CIKLUSA LJETA NA BRAČU kombinirana tehnika, 18x17 cm
13. Šime Perić, SVEČANOST kombinirana tehnika/platno, 199 cm
14. Ivan Mareković, ZELENI PARK II akril na platnu, 50x70 cm
15. Radoslav Viličić, PRIMORSKI KRAJOLIK ulje na platnu, 35x50 cm

16. Nada Pivac, KRAJOLIK pastel, 30x47 cm
17. Nikola Reiser, CVJEĆE ulje na platnu, 86x69 cm
18. Slavko Šohaj, OPROŠTAJ (ISUSA POLAŽU U GROB) kombinirana tehnika, 9x12 cm
19. Slavko Šohaj, AUTO PORTRET ulje na platnu, 40x31 cm
20. Marino Tartaglia, BUKET kombinirana tehnika, 24x19 cm
21. Ljubo Lah, DJEVOJKA ZA KLAVIROM ulje na platnu, 98x78 cm
22. Zlatko Keser, ČUDNOVATA PTICA kombinirana tehnika na papiru, 140x100 cm
23. Vasilije Josip Jordan, MUZIKANTI ulje na platnu, 27x42 cm
24. Ljubo Ivančić, PORTRET SLIKARA IVE DULČIĆA ulje/lesonit, 40x31 cm
25. Zlatko Šulentić, PORTRET DJEVOJKE ulje na lesonitu, 69x51 cm
26. Behaudin Selmanović, VRBA ulje na platnu, 57x44 cm
27. Josip Vaništa, KRAJOLIK (S MREŽNICE) ulje na platnu, 43x84 cm
28. Antun Boris Švaljek, RAJ ZEMALJSKI ulje na platnu, 100x80 cm
29. Antun Motika, CVIJEĆE gvaš/papir, 22x15 cm
30. Franjo Francina Dolenec, PORTRET SLIKARA IVE DULČIĆA kombinirana tehnika, 49x38 cm

31. Marija Ujević Galetović, PORTRET PROF. VJEKE BOŽE JARAKA bronca, 35x25x23 cm
32. Đurđa Gudlin Zanoški, JARAKOVA JELA terakota bojana, 38x7x7 cm
33. Zdenko Grgić, MOLITVA drvo, 40x8x4 cm
34. Šime Vulas, JEDRA drvo, 24x15x6 cm
35. Šime Vulas, AUTOPORTRET bronca, 16x11x13 cm
36. Tomislav Ostoja, LJETO XIV. sadra, 21x16x12 cm
37. Josip Marinović, MEDITACIJA terakota, 45x20x25 cm
38. Kuzma Kovačić, HANIBAL LUCIĆ bronca, 23x9x8 cm
39. Kuzma Kovačić, PETAR HEKTOROVIĆ bronca, 21x12x10 cm
40. Kuzma Kovačić, ANTUN MIHANOVIĆ bronca, 30x24x26 cm
41. Kuzma Kovačić, SPOMENIK HRVATSKOJ SLOBODI skica, bronca, v. 45 cm
42. Ivan Kožarić, RASPETA HRVATSKA reljef/bronca, 30x40x3 cm
43. Petar Barišić, KRALJ TOMISLAV VELIKA SKICA bronca, 50x42x30 cm

Nakladnik: FDK Omiš
Centar za kulturu Omiš

Za nakladnika: Mijo Stanić
Petar Buljević

Uredništvo: Barbara Kovačić Domančić
Mijo Stanić
Petar Buljević
Zorica Bulić
Mara Bošković
Stjepan Šutalo
Perica Jurković
Zdenko Vego
Dragan Vrankić
Nikola Krešić
Pero Marković

Koncept izložbe i postav: Barbara Kovačić Domančić
Zorica Bulić

Tekst: Barbara Kovačić Domančić
Mijo Stanić
Petar Buljević
Biserka Rauter Plančić

Fotografije: Slavko Knežević

Grafičko oblikovanje: Slavko Knežević
Perica Jurković

Tisak: X

Naklada: 400 primjeraka

CIP

Petar Barišić: Kralj Tomislav, bronca, v 360 cm, 1998. Čapljina